

Skogens sociala värden i Dalasjö

Social values in the Dalasjö forest in northern Sweden

Foto: Otilia Johansson

Lisa Linck

Arbetsrapport 434 2015
Examensarbete 30hp A2E
Jägmästarprogrammet

Handledare:
Gun Lidestav

Skogens sociala värden i Dalasjö

Social values in the Dalasjö forest in northern Sweden

Lisa Linck

Nyckelord: Rekreation, skogsbesök, skogsskötsel

Examensarbete i Skogshushållning vid institutionen för skoglig resurshushållning, 30 hp
EX0768, A2E

Handledare: Gun Lidestav, SLU, institutionen för skoglig resurshushållning, resursanalys

Biträdande handledare: Sabina Bergstén, Umeå universitet, institutionen för geografi och ekonomisk historia

Extern handledare: Camilla Thellbro, Vilhelmina kommun

Examinator: Torgny Lind, SLU, institutionen för skoglig resurshushållning, resursanalys

FÖRORD

Det här examensarbetet utfördes vid Institutionen vid Skoglig resurshushållning vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå och omfattar 30 hp. Jag vill tacka mina handledare Gun Lidestav och Sabina Bergstén samt min externa handledare Camilla Thellbro för att ni har visat ett stort engagemang och kommit med många värdefulla råd och synpunkter under arbetets gång. Jag vill även tacka Stefan Sandström som har hjälpt mig med många av kartorna i examensarbetet. Ett stort tack riktas också till de personer som har ställt upp på informantintervjuer och alla andra som har tagit sig tid att svara på mina många frågor. Sist men inte minst vill jag tacka de Dalasjöbor som deltog i fokusgruppsamtalen, utan er medverkan hade inte detta arbete gått att genomföra.

SAMMANFATTNING

Skogen är inte bara en viktig ekonomisk resurs för Sverige och en livsmiljö för många växt- och djurarter. Den bidrar också till stora upplevelsemässiga och rekreativa värden, det vill säga sociala värden. Skogen ska tillgodose många behov och konflikter kan uppstå mellan olika intressenter. Fokus i detta examensarbete var ett skogsområde i byn Dalasjös närhet i Vilhelmina kommun i norra Sverige där en intressekonflikt uppstått mellan skogsägarens planer på att föryngringsavverka och den lokala befolkningens önskan om att behålla området intakt för rekreation och sociala aktiviteter. Huvudsyftet med studien var att genomföra en kartläggning och beskrivning av skogens sociala värden i Dalasjö och den aktuella intressekonflikten. Fokussamtal med lokala användare utfördes för att undersöka hur Dalasjöborna definierar skogens sociala värden, hur skog, mark och vatten nyttjas för friluftsliv och rekreation i Dalasjö samt vilka intressekonflikter som finns i området. Resultatet visade att skogsområdet är en integrerad del av den kollektiva identiteten i byn och att byborna värderar skogen högt bland annat för dess tillgänglighet och höga estetiska värden. En intressekonflikt som identifierades var den mellan skogens produktionsvärde och bybornas intresse av att behålla de höga sociala värden som finns i området.

Nyckelord: Rekreation, skogsbesök, skogsskötsel

ABSTRACT

The forest is not only an important economic resource for Sweden and a habitat for many plant and animal species. It also holds large experiential and recreational values, i.e. social values. The forest should supply many interests, and conflicts can arise between different stakeholders. Focus of this study was a forest area located near the village Dalasjö in Vilhelmina municipality in northern Sweden where a conflict of interest arose between the forest owner tentative plans to final felling and the desire of the local villagers to keep the area intact for recreation and social activities. The main aim of this study was to conduct a survey and description about the social values of the forest in Dalasjö and the current conflict of interest. Focus group discussions with local villagers were performed to explore how the local villagers define social values, how forest, land and water are used for recreation and outdoor life and the conflicts of interest which exist in the area. The result showed that the forest area is an integrated part of the collective identity in the village and that the villagers value the forest high for its aesthetics and accessibility. Conflicts of interests that were found were the conflict between the forests economical value and the villagers' interest of keeping the social values in the area.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD.....	2
SAMMANFATTNING.....	3
ABSTRACT.....	4
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	5
INLEDNING.....	6
Bakgrund.....	6
Syfte.....	7
SKOGENS SOCIALA VÄRDEN.....	8
Definitioner.....	8
Nyttjande.....	8
Folkhälsa.....	9
Skogar med höga sociala värden.....	9
Lagar.....	10
Skogsstyrelsens arbete.....	11
De nationella miljökvalitetsmålen.....	12
Vilhelmina kommuns miljömål 2011-2014.....	12
Vilhelmina Model Forest (VMF).....	12
MATERIAL & METODER.....	13
Områdesbeskrivning.....	13
Informantintervjuer.....	14
Fokusgruppsamtal med Dalajsöbor.....	14
RESULTAT.....	16
Intressekonflikten.....	16
Resultat från möten med de lokala användarna.....	18
Allmän definition.....	18
Definition av skogens sociala värden i Dalasjö.....	18
Nyttjande av skog mark och vatten för friluftsliv och rekreation i Dalasjö.....	22
Intressekonflikter.....	23
Skogsskötselåtgärder och skogstyper.....	25
Dalasjömöte 25:e mars.....	26
DISKUSSION.....	27
Skogens sociala värden enligt Dalasjöborna.....	27
Nyttjande av skogens sociala värden i Dalasjö.....	28
Intressekonflikter.....	28
Möjliga lösningar.....	29
REFERENSER.....	31
Personlig kommunikation:.....	34
BILAGOR.....	35
Bilaga 1. Inbjudan.....	35
Bilaga 2. Intervjuguide.....	37

INLEDNING

Bakgrund

Skogen har många olika värden. Den är en viktig ekonomisk resurs för Sverige och den utgör livsmiljö för en stor del av våra inhemska djur- och växtarter (Rydberg 2001). Den bidrar också till stora upplevelsemässiga och rekreativa värden, det vill säga sociala värden.

Skogens sociala värden har uppmärksammats allt mer på senare tid. I media fick skogens sociala värden stor uppmärksamhet i samband med Zarembas artikelserie ”Skogen vi ärvde” i tidningen Dagens Nyheter under våren 2012. I artikelserien kritiserade Zaremba bland annat skogsvårdslagen för att enbart vara fokuserad på produktion och biodiversitet och för att brista i skyddet av skogens sociala värden. Därefter har miljömålsberedningen kommit med ett förslag om att hänsyn till skogens sociala värden ska inkluderas i skogsvårdslagens hänsynsparagraf (SOU 2013). Begreppet skogens sociala värden fördes dock inte in i skogsvårdslagen.

Under 2013 har även Skogsstyrelsen gjort en sammanställning av kunskapsläget om skog och sociala värden (Skogsstyrelsen 2013a). Av Skogsstyrelsens översyn framgår hur olika markägarkategorier, kommuner och andra organisationer arbetar med skogens sociala värden och en analys av behov av åtgärder för olika aktörer har genomförts. I översynen framkom att det finns olika uppfattningar bland olika aktörer om vad skogens sociala värden innebär och vilken hänsyn som ska tas till skogens sociala värden vid skogsbruk. Några av slutsatserna från Skogsstyrelsens rapport är att ”skogens värden för rekreation och friluftsliv har många gånger ett starkt lokalt intresse” samt ”att samverkan och planering i dialog med berörda aktörer behöver utvecklas för att bibehålla och öka förutsättningarna för en god bebyggd miljö, attraktiv tätortsnära skog, landsbygdsutveckling, företagande och turism” (Skogsstyrelsen 2013a:7). Skogsstyrelsen anser att skogsbrukets planeringsverktyg behöver utvecklas om skogens sociala värden ska kunna tillvaratas och att stöd för dialogprocesser behöver tas fram (Skogsstyrelsen 2013a). En rekommendation som Skogsstyrelsen kommer med i rapporten är att forskning om bland annat skogens upplevelsevärden behöver stärkas.

Skogen ska tillgodose många behov, vilket innebär att konflikter kan uppstå mellan olika nyttjare (Eriksson m.fl. 2010). Skogsägaren kanske vill sköta skogen på ett sätt som ger hög ekonomisk avkastning, medan andra intressenter kan ha önskemål om att skogen ska bevaras av hänsyn till den biologiska mångfalden eller skötas på ett sådant sätt att skogens sociala värden värnas.

Landets kommuner har i samband med arbetet med detalj- och översiktsplanering vissa möjligheter att skydda, bevara och skapa områden med höga sociala värden (Berg 2013). Många kommuner äger själva skog, ca 2 procent av Sveriges skogsmark ägs av kommuner (Lidestav 1997). En förutsättning för att kommunerna ska kunna inkludera ett arbete med skogens sociala värden är att de känner till vilka områden som har höga sociala värden, det vill säga vilka områden som nyttjas för till exempel friluftsliv och rekreation. En annan möjlighet kommuner har att skydda områden med höga sociala värden är att bilda naturreservat. Enligt miljöbalken kan kommuner själva besluta om bildandet av naturreservat. Det är inte bara höga biologiska värden som kan ligga till grund för bildandet av ett

naturreservat. Naturreservat kan också bildas för att ”tillgodose behov av områden för friluftslivet” (SFS 1998:808).

Fokus i detta examensarbete är ett skogsområde i byn Dalasjös närhet i Vilhelmina kommun i norra Sverige där en intressekonflikt uppstått mellan skogsägarens planer på att föryngringsavverka och den lokala befolkningens önskan om att behålla området intakt för rekreation och sociala aktiviteter. En utredning påbörjades år 2013 för att undersöka förutsättningarna för att bilda ett kommunalt naturreservat i skogsområdet för att tillgodose det lokala friluftslivet och främja skogens sociala värden (Naturvårdsverket 2014).

Det finns många olika definitioner av begreppet skogens sociala värden i litteraturen. I detta examensarbete används Skogsstyrelsens (2013a:11) definition som anger: ”Skogens sociala värden är de värden som skapas av människans upplevelser av skogen. Dessa värden rör skogens betydelse för:

- hälsa, välbefinnande och en god livsmiljö
- fritidsupplevelser, friluftsliv och turism
- upplevelsevärden och sociala naturkvaliteter
- estetiska värden
- pedagogik och kunskap om skog och miljö
- lek, samvaro och sociala relationer
- intellektuell och andlig inspiration
- identitet och kulturarv”

Syfte

Syftet med det här examensarbetet är att med hjälp av en kartläggning och beskrivning av skogens sociala värden i Dalasjö och den aktuella lokala intressekonflikten mellan skogsbruket och lokalbefolkningen diskutera skogens sociala värden, dels med utgångspunkt från den av Skogsstyrelsen föreslagna definitionen, dels i relation till behovet av ett mer allsidigt beslutsunderlag för de inblandade sakägarna.

Med avseende på det konkreta fallet avser jag att besvara följande frågeställningar:

1. Hur definierar byborna de sociala värdena i Dalasjöskogen?
2. Hur nyttjas skog, mark och vatten för närvarande för friluftsliv och rekreation i Dalasjö?
3. Vilka intressekonflikter finns utifrån befintliga behov?

SKOGENS SOCIALA VÄRDEN

Definitioner

Förutom Skogsstyrelsens definition finns många olika beskrivningar av begreppet skogens sociala värden i litteraturen. Rydberg (2001:2) definierar begreppet på följande sätt "Skogens sociala värden innefattar de värden som bidrar till det stora flertalets välfärd förutom de värden som skogens virkesproduktion och skogens betydelse för den biologiska mångfalden genererar". Koch & Kennedy (1991:332) beskriver skogens sociala värden som "those goods, services, or ideals that large groups of people will make sacrifices to achieve (e.g., recreation, wildlife, wood products, scenery etc.)". Rydberg (2001:2) översätter det till "skogens sociala värden innebär en mängd olika typer av värden, både rent konkreta fysiska värden och mer mentala upplevelsemässiga värden, och dessa olika värden ska ha betydelse för en större grupp av människor i samhället". Naturskyddsföreningen definierar i sin rapport "Människan i skogen - det skogspolitiken glömde" skogens sociala värden som "värden av betydelse för människors välbefinnande, hälsa, boende/livsmiljö, turism och där till hörande regional utveckling" och framhåller att även biologiska och kulturella värden har ett socialt värde (Berg 2013:6).

Nyttjande

Av ovanstående definitioner förstår man att skogen har en mängd olika sociala värden. Bär- och svampplockning, jakt och fiske, rekreation, skogens estetiska värden och skogen som lekmiljö är några exempel på skogens sociala värden (Rydberg 2001).

Vårt sätt att leva har förändrats kraftigt under det senaste århundradet. Idag är en stor del av befolkningen urbaniserad (Statistiska centralbyrån 2010). Nyttjandet av skogens sociala värden har förändrats från att ha varit nyttoinriktat till att bli mer rekreationsinriktat (Lindhagen & Hörnsten 2000). Idag är rekreation den huvudsakliga användningsformen av skog för många människor (Lindkvist m.fl. 2009). Rekreation innebär att man samlar kraft och återhämtar sig från något (Andersson & Rydberg 2005). Det man återhämtar sig från kan till exempel vara arbete eller vardagens stress. Rekreation kan innefatta en rad olika aktiviteter som olika motionsaktiviteter, lugna promenader, estetisk njutning, svamp- och bärplockning m.m. (Rydberg 2001).

Nyttjandet av skogens sociala värden skiljer sig något åt mellan stad och landsbygd. Landsbygdsbor och boende i mindre tätorter ägnar sig i högre utsträckning åt bär- och svampplockning samt jakt och fiske än stadsbor (Andersson m.fl. 2005). En av de vanligaste anledningarna till skogsbesök bland både landsbygdsbor och stadsbor är promenader. Ca 75 % av svenskarna besöker skogen minst en gång i veckan (Andersson m.fl. 2005).

Tillgänglighet har visat sig vara en viktig egenskap när det gäller allmänhetens nyttjande av skog för rekreation. Närmare hälften av Sveriges befolkning önskar ett kortare avstånd till närmaste rekreationsskog (Hörnsten & Fredman 2000). En stor del av Sveriges befolkning vill att närmaste rekreationsskog ska ligga inom gångavstånd från bostaden.

Folkhälsa

Naturens och skogens betydelse för folkhälsan har de senaste årtiondena uppmärksamrats allt mer (Ottosson & Ottosson 2006). Nutidsmänniskan lider ofta av stress och studier har visat att vistelser i skog och natur kan minska stressen (Rydberg & Aronson 2004). Grahn och Stigsdotter (2003) kom i en studie fram till att avstånd till grönområde har betydelse för hur ofta vi besöker det. De personer i studien som ofta besökte ett grönområde var de som kände sig minst stressade. I en annan studie där deltagarnas blodtryck mättes före och efter skogsbesök, visade resultatet att deltagarna hade ett lägre blodtryck efter skogsvistelsen än före (Hartig 2003). I en studie där personer som led av utmattningsdepression fick vistas i skogen två gånger i veckan under 11 veckors tid visade resultatet att skogsvistelserna hade en positiv inverkan på deltagarnas mentala tillstånd (Sonntag-Öström m.fl. 2011).

Svenskarna värderar skogens betydelse för livskvaliteten och hälsan högt. I en undersökning om svenskarnas syn på skogen och naturen svarade 42 % av respondenterna att det är ”absolut nödvändigt” för livskvaliteten att få komma ut i skog och mark (Andersson m.fl. 2005). Ytterligare 40 % angav att det är ”nödvändigt” för livskvaliteten. Respondenterna fick också rangordna skogens betydelse för olika hänsyn och intressen. Skogens betydelse för folkhälsan rangordnades högst, nära följt av hänsyn till biologisk mångfald. Skogens betydelse för efterfrågan på skogsråvara kom först på femte plats.

Skogar med höga sociala värden

Enligt Skogsstyrelsen (2009:2) är skogar med höga sociala värden ”de skogar som genom sina kvaliteter och genom sin geografiska belägenhet är viktiga för rekreation, friluftsliv eller turism.” En stor del av Sveriges befolkning bor idag i eller i nära anslutning till en tätort (Statistiska centralbyrån 2010). De tätortsnära skogarna är av förklarliga skäl de skogar som besöks mest, och har generellt sett höga sociala värden (Berg 2013; Skogsstyrelsen 2013).

Vilken typ av skog som människor föredrar varierar men generellt kan sägas att en skogs upplevelsevärde ökar med ökad trädålder och trädstorlek (Ribe 1989; Gunderson & Frivold 2008). De flesta människor föredrar att vistas i en skog som fått någon form av skötsel framför en skog som lämnats för fri utveckling (Tyrväinen m.fl. 2003; Hörnsten & Lindhagen 2000). Gallring och röjning är skogsskötselåtgärder som uppskattas eftersom det ökar framkomligheten och sikten (Tyrväinen m.fl. 2003; Silvennoinen m.fl. 2002). Tydliga spår från skogsskötselåtgärder och stora kalhyggen uppskattas däremot inte (Gunderson & Frivold 2008). Inte heller död ved, döda och murkna träd uppskattas inte i rekreationsskogar (Tyrväinen m.fl. 2003). Naturvärden och sociala värden kan därför i flera avseenden sägas stå i konflikt med varandra.

Enligt Rydberg & Aronsson (2004) ska bland annat dessa skötselkriterier vara uppfyllda för en bra tätortsnära skog:

- Skogen ska vara *varierad* så att olika nyttjandekategoriernas behov kan tillgodoses
- Skogen ska vara *tillgänglig* , skogen ska ligga nära hemmet, helst inom en kilometer
- Skogen ska ha god *framkomlighet* , skogen ska vara öppen och det ska vara lätt att ta sig fram i skogen

- Skogen ska ha *gamla och vitala träd*
- Skogen ska ha *höga estetiska värden*, speciellt viktigt är att skogsbryn och skogens entréer har höga estetiska värden
- Skogen ska upplevas som *naturlig*, även om de flesta människor föredrar skogar som har fått någon form av skötsel ska spår av skötsel inte vara alltför tydliga
- Skogen ska ha ett *rikt växt- och djurliv*
- Det får gärna finnas *vatten* i form av t.ex. sjöar och bäckar i eller i anslutning till skogen

Lagar

Den nuvarande svenska skogspolitiken kännetecknas av två jämställda mål, ett produktionsmål och ett miljömål. Av miljömålet framgår bland annat att ”Skogens kulturmiljövärden samt dess estetiska och sociala värden ska värnas” (SFS 1979:429).

I skogsvårdslagen berör paragraf 1 och paragraf 30 skogens sociala värden. Skogsvårdslagens portalparagraf (1§) anger att skogen ”ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls” och att hänsyn också ska tas till ”allmänna intressen” (SFS 1979:429). Enligt proposition 1992/93:226 om en ny skogspolitik som ligger till grund för den nuvarande svenska skogspolitiken hör rennäringens och kulturmiljövårdens intressen samt rekreations- och friluftsinteresset till allmänna intressen.

Skogsvårdslagens hänsynsparagraf (30§) anger vilken hänsyn ska tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid skötsel av skog (SFS 1979:429). Föreskrifter och allmänna råd till paragrafen anger bland annat att utläggning av ett hygge och ett hygges storlek bör ske med hänsyn till rekreationsvärden och att det är särskilt angeläget att hyggesstorleken begränsas nära tätorter (SKSFS 2011:7). De anger också att stigar ska lämnas fria från avverkningsrester och att ”Skyddszoner med träd och buskar ska lämnas kvar vid skötsel av skog i sådan utsträckning som behövs av hänsyn till arter, vattenkvalitet, kulturmiljö, kulturlämningar och landskapsbild”.

Miljömålsberedningen, som är den kommitté regeringen har tillkallat för att utreda hur miljö kvalitetsmålen och generationsmålet ska nås, kom år 2013 med ett förslag om att hänsyn till skogens sociala värden skulle skrivas in i skogsvårdslagens hänsynsparagraf (30§) (SOU 2013). Begreppet skogens sociala värden fördes dock inte in i skogsvårdslagen (Rydberg pers. kommentar 2014-11-18). Huvudanledningen till att det inte fördes in var att ordet ”naturvård” som finns i paragrafen inrymmer även sociala värden. Det blev istället ett förtydligande av begreppet i enlighet med proposition 1992/93 om en ny skogspolitik som innefattar ordet *naturvård* i betydelsen ”både den vetenskapliga och sociala naturvården, d.v.s. såväl naturmiljön i vidare mening som friluftsliv och rekreation i olika former inkl. jakt och fiske” (prop. 1992/93:226 s.89).

Skogens sociala värden berörs också av delar av miljöbalken. Kap 3 § 6 i miljöbalken anger att:

”Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas” (SFS 1998:808).

I regeringsformens 2 kap. 15 § stadgas att ”alla ska ha rätt till naturen enligt allemansrätten” (SFS nr: 1974:152). Allemansrätten innebär i stort att alla har rätt att vistas i naturen utan att störa eller förstöra (Bengtsson 2004). Allemansrätten är en viktig förutsättning och grund för skapandet samt nyttjandet av skogens sociala värden.

Skogsstyrelsens arbete

Redan 2008 fick Skogsstyrelsen i uppdrag att genomföra en identifiering av skogar med höga sociala värden. Syftet var att ”bevara, tillgängliggöra och utveckla skogar utifrån de sociala värdena” (Skogsstyrelsen 2007:2). Identifieringen genomfördes i hela landet. För att en skog skulle klassas som en skog med höga sociala värden vid identifieringen skulle nedanstående tre kriterier vara uppfyllda (Skogsstyrelsen 2007:3):

- ”Tillgänglighet - skogen ska vara tillgänglig eller lätt kunna göras tillgänglig
- Kvalitet - skogen ska ha eller kunna få sådana kvaliteter att den kan anses ha höga sociala värden
- Nyttjande - skogen ska ha ett socialt värde för ett flertal människor, antingen lokala eller ditresta besökare”

Vid identifieringen användes en metod utvecklad av Stockholms läns landsting som går ut på att bedöma grönområden utifrån olika upplevelsevärden (Skogsstyrelsen 2007).

De sju olika upplevelsevärden som användes vid identifieringen var:

1. Orördhet och mystik
2. Skogskänsla
3. Frihet och rymd
4. Artrikedom och naturpedagogik
5. Kulturhistoria
6. Aktivitet och utmaning
7. Service och samvaro

Identifieringen avbröts år 2012 som ett resultat av dialog mellan Skogsstyrelsen och skogssektorn (Rydberg personlig kom. 2014-11-18). Identifieringen ersattes till stor del av den dialogprocess som Skogsstyrelsen har genomfört med skogssektorn som har till avsikt att tydliggöra vilket ansvar sektorn har vad gäller miljöhänsyn. Dialogprocessen har resulterat i en rad målbilder för bland annat rekreation och friluftsliv. Målbilderna utgör rekommendationer för hur skogsbruket kan förväntas ta hänsyn vad gäller närskogar, friluftsskogar, uppehållsplatser, stigar och leder (Skogsstyrelsen 2013b).

Det finns i dagsläget inget lagutrymme för Skogsstyrelsen att hindra skogsägare från att avverka områden med höga sociala värden men skogsstyrelsen kan ge råd om hur skogsägare bör göra i områden med höga sociala värden (Skogsstyrelsen 2013a).

De nationella miljö kvalitetsmålen

Riksdagen har beslutat om 16 miljö kvalitetsmål för Sverige (Regeringskansliet 2012). Det övergripande syftet med miljö kvalitetsmålen är att beskriva det tillstånd i naturen som miljö arbetet ska leda till (Naturvårdsverket 2013a). Några av miljö målen behandlar skogens sociala värden. Ett av de 16 målen som berör skogens sociala värden är ”Levande skogar” som bland annat anger att ”skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljö värden och sociala värden värnas” (Regeringskansliet 2013). En av de nio preciseringar som regeringen har fastställt för målet lyder ”Skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna.” Ett annat av de 16 miljö kvalitetsmålen som berör skogens sociala värden är ”Ett rikt växt- och djurliv”, som bland annat anger ”Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd ” (Regeringskansliet 2012).

Vilhelmina kommuns miljö mål 2011-2014

Med de nationella miljö kvalitetsmålen som grund har Vilhelmina kommun antagit en rad lokala miljö mål. Det övergripande syftet med kommunens lokala miljö mål är att ”kommunen ska utvecklas till en långsiktigt hållbar fjällkommun” (Vilhelmina kommun 2011). Vilhelmina har ett lokalt miljö mål kopplat till det nationella miljö målet Levande skogar. Det lokala målet anger att ”Kommunen ska aktivt arbeta för att uppmärksamma skogens sociala-, kulturella-, ekologiska samt turistiska värden” och ”Kommunen ska aktivt arbeta för att uppmärksamma landskapsperspektivet för ett hållbart, regionalt- och lokalt skogsbruk” (Vilhelmina kommun 2011).

Vilhelmina Model Forest (VMF)

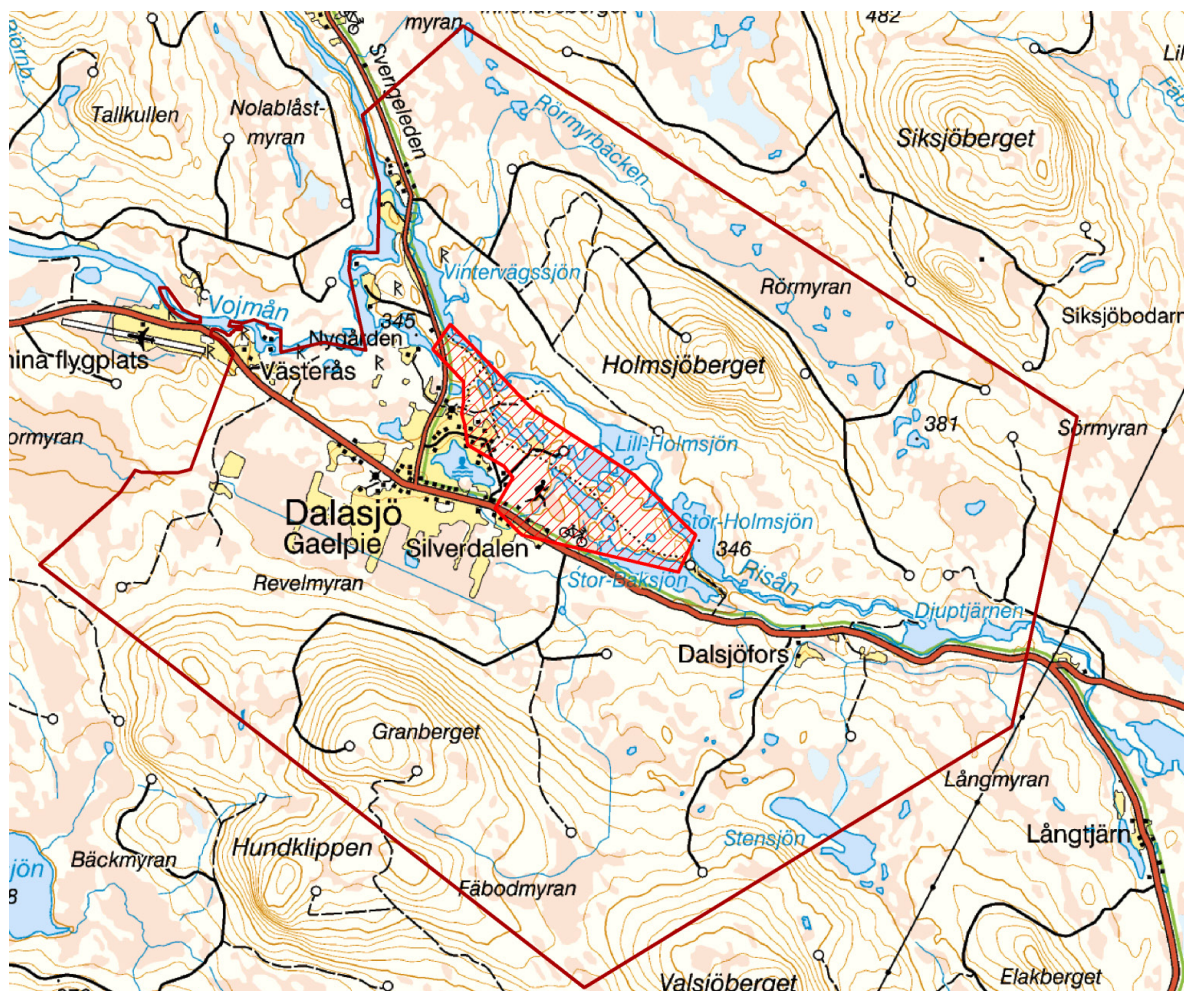
År 2004 etablerades Vilhelmina Model Forest (VMF) i Vilhelmina kommun (Vilhelmina Model Forest 2014). VMF är den första modellskogen i Europa som ingår i det internationella nätverket ” International Model Forest Network” (IMFN). VMF:s arbete syftar till att ”uppnå ett långsiktigt uthålligt brukande av landskapet baserat på lokalt deltagande i Vilhelmina kommun”. VMF:s geografiska kärnområde är Vilhelmina kommun.

Inom VMF är arbetet organiserat i olika temagrupper som till exempel hyggesfritt skogsbruk, klimat, vatten och sociala värden. Dalsjö ansågs vara ett lämpligt och mycket konkret område för att lyfta frågan om skogens sociala värden och en temagrupp på temat skogens sociala värden i Dalasjö bildades 2013. Syftet med gruppen är att försöka komma fram till en acceptabel lösning för alla inblandade. I gruppen finns representanter för kommunen, skogsbruket/markägarna (SCA), Dalasjö IK, bybor samt andra intressenter.

MATERIAL & METODER

Områdesbeskrivning

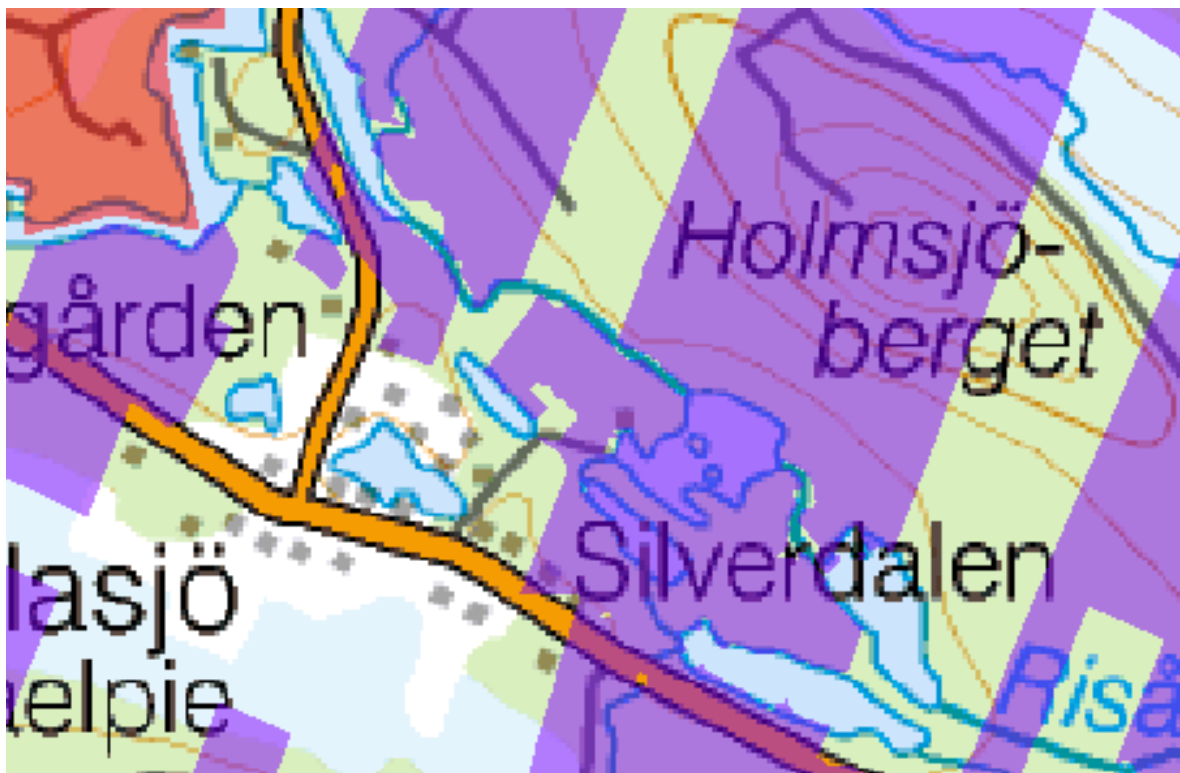
Geografiskt avgränsades mitt examensarbete till byn Dalasjö med intilliggande skogsmark, ett ca 5700 ha stort område (fig. 1). Dalasjö ligger ca 15 km öster om Vilhelmina tätort i Vilhelmina kommun i södra Lappland. I byn bor 112 personer (Johansson pers. kommunikation 2013-10-15). I Dalasjö finns ett ca 200 ha stort område med elljusspår, skidspår och motionsstigar. Fortsättningsvis benämns området med motionsspår för rekreationsområdet. Spåren utgår från byns centrum och nyttjas för cykling, löpning, promenader och skidåkning. Naturen i området karaktäriseras av tydliga rullstensåsar omgivna av sjöar.

Figur 1. Karta över studieområdet och området med motionsspår i Dalasjö som i det här arbetet benämns som ”rekreationsområdet”. Den yttre linjen markerar mitt studieområde och den inre markerar rekreationsområdet. Illustratör Stefan Sandström. © Lantmäteriet

Skogsmarken som motionsspåren sträcker sig över ägs av kommunen, SCA och några olika privata markägare (fig. 2). Dalasjöområdet finns i kommunens översiktsplan från 2000 med på en lista över områden som anses ha särskilt höga rekreationsvärden (Vilhelmina kommun

2000). I de områden som finns med på listan ska särskild hänsyn tas av andra markanvändningsintressen, främst av skogsbruk.

Figur 2. En stor del av skogsmarken i rekreationsområdet ägs av SCA. Lilamarkerade områden i kartan visar mark ägd av SCA. © Lantmäteriet (bakgrundskarta) och renbruksplan MF-GIS (markägarkarta)

Informantintervjuer

Intervjuer med nyckelpersoner (kommunen, SCA, Skogsstyrelsen) utfördes om deras syn på skogens sociala värden i stort och mer specifikt om deras syn på Dalasjöområdet. Skogsstyrelsen intervjuades på Skogsstyrelsens kontor i Vilhelmina och representanter från kommunen och SCA intervjuades över telefon. Även en person på Länsstyrelsen som kommunen har varit i kontakt med angående det aktuella området intervjuades.

Fokusgruppsamtal med Dalajsöbor

Fokussamtal är en kvalitativ datainsamlingsmetod. I ett fokussamtal får deltagarna prata fritt om ett av forskaren förutbestämt ämne (Wibeck 2000). Ett fokussamtal inleds vanligtvis med att forskaren presenterar sig och förklarar syftet med studien. Sedan får deltagarna presentera sig. En moderator leder samtalet och ser till att deltagarna håller sig till ämnet och att frågeställningarna blir besvarade. Fördelar med metoden är att ett brett och rikt data kan genereras genom att deltagarna samtalar och ställer frågor till varandra och att spontana synpunkter får möjlighet att komma fram (Wibeck 2000). Det blir även en mindre påverkan från forskaren än i vanlig intervjuform. En svaghet med metoden är att deltagarna kan påverka varandra och att endast åsikter som anses "lämpliga" kommer fram (Trost 2005). En annan

nackdel är att det finns en risk för att endast de dominanta och pratsamma deltagarnas åsikter framträder och att de mer tystlåtna och blyga deltagarnas åsikter inte kommer fram.

För att ta reda på hur skogen nyttjas av invånarna i Dalasjö användes fokussamtal. Urvalet gick till så att jag bad två personer som är med i Vilhelmina Model Forests temagrupp "Skogens sociala värden" ge mig förslag på personer som de trodde skulle vara intresserade av att delta. Tanken var att fokusgrupperna skulle bestå av lokalbefolkningen (bybor/närboende/fritidshusägare). Däremot inkluderades inte personer som har en yrkesmässig relation till området och inte personer som är med i temagruppen, för att undvika att deltagarnas svar påverkades av yrkes- eller intresse-mässiga faktorer.

En inbjudan skickades per post (Bilaga 1). Totalt bjöds 14 personer in. På sista anmälningssdag ringdes de personer som ännu inte svarat upp och tillfrågades om de ville delta eller inte. I inbjudan bifogades en karta. De inbjudna personerna ombads att i förväg markera ut på kartan vilka områden de nyttjar för t.ex. friluftsliv, rekreation, motion, jakt, bär- och svampplockning.

Med mina frågeställningar som grund utformades en intervjuguide (Bilaga 2) som användes som hjälpmedel vid fokusgruppsamtalen (två stycken). Samtalen genomfördes 11 och 12 december 2013 i Dalasjö. Det första fokussamtalet ägde rum i Folkets Hus i Dalasjö och den andra ägde rum i Previas lokaler i gamla skolan i Dalasjö. Det ena fokussamtalet tog ca 2 timmar och den andra ca 1.5 timmar. I det första samtalet deltog 3 personer och i det andra deltog 5 personer. Fyra deltagare var kvinnor och fyra deltagare var män. Deltagarna var mellan ca 40 och 75 år gamla. Alla deltagare var bybor. Tre deltagare var födda i byn och fem personer inflyttade. Hur länge de inflyttade personerna bott i byn varierade från sex år till 50 år. Samtalen utfördes ca en månad efter stormen Hilde så stormens påverkan på skogen i området i fokus för den här studien var något som av förklarliga skäl ofta kom upp under samtalen.

Fokussamtalen modererades av min handledare medan jag och min biträdande handledare observerade och antecknade. Samtalen spelades in och transkriberades sedan av mig. Sedan gick jag igenom det transkriberade materialet och satte etiketter på deltagarnas kommentarer och delade in dem i olika teman efter mina frågeställningar. Deltagarna informerades i början av samtalet att samtalet skulle spelas in och att materialet från fokusgruppen skulle behandlas konfidentiellt det vill säga att inga namn skulle skrivas ut i uppsatsen.

Under fokussamtalen bestämdes att jag skulle komma tillbaka till Dalasjö när jag sammanställt materialet från fokussamtalen och presentera vad jag kommit fram till och ge fler bybor möjligheten att komma med synpunkter. Byborna bjöds in till ett möte som ägde rum 25:e mars. Mötet annonserades på anslagstavlan i Dalasjö och delades ut i brevlådorna i byn. Under första delen av mötet presenterade jag resultatet från fokussamtalen, deltagarna gavs därefter möjlighet att diskutera resultatet och tillföra åsikter. Totalt deltog 8 personer på mötet.

Intressekonflikten

A topographic map of the Silverdalen area. The map features contour lines indicating elevation, with labels such as 345 and 346. A red hatched rectangular area highlights a specific trail route. Key geographical features include Holmsjöberget, Lill-Holmsjön, Stör-Holmsjön, and Stör-Baksjön. Other locations mentioned are Stygården, Råås, Silverdalen, and Risa. Icons for a person running and a bicycle are placed along the highlighted trail. The map also shows roads, rivers, and various land parcels.

SCA är FSC-certifierade och är enligt FSC-standarden skyldiga att ”ta hänsyn till synpunkter från närboende/lokalbefolkning/lokala intressenter i samband med skogsbruksåtgärder” och ”erbjuda berörda intressenter samråd vid slutavverkningar som berör platser som är av särskild vikt för lokalbefolkning och lokalt näringsliv, för dess rekreation, kultur eller lokala ekonomi” (Forest Stewardship Council 2010:25). SCA tog efter att de lämnat in avverkningsanmälan kontakt med kassören för idrottsklubben Dalasjö IK, som ansvarar för

skötseln av motionsspåren i området, för att ta reda på om det fanns intresse av att ha ett lokalt samråd (Stötzel 2013 pers. kommunikation, 2013-11-15). Kassören tyckte att det lät intressant och föreslog att SCA även skulle bjuda in kommunen och en person som har varit involverad i skyltningen av cykelbanan i området till samrådet.

När det kom till kommunens kännedom att SCA tänkte avverka området väcktes tanken på att byta till sig marken och bilda ett kommunalt naturreservat i området (Grönlund pers. kommunikation 2013-11-18). Frågan diskuterades i kommunens Agenda21-grupp. För att kommunen ska kunna bilda ett naturreservat i området krävs att kommunen byter tills sig området eftersom SCA inte är intresserade av att få ersättning i form av pengar för området.

Kommuner kan ansöka om statliga bidrag från den Lokala Naturvårdsatsningen (LONA) för kommunala naturvårdsprojekt (Naturvårdsverket 2014). Ett syfte med LONA är att öka kommunernas engagemang för naturvårdsfrågor (Naturvårdsverket 2011). LONA-bidrag kan bland annat användas för att förbereda kommunala naturreservat. Kommuner kan få bidrag för max 50 % av kostnaderna för ett projekt.

Vilhelmina kommun tog kontakt med Länsstyrelsen och ansökte om LONA-bidrag 2012 (Naturvårdsverket 2013b). Kommunen fick LONA-bidrag och statade ett LONA-projekt 2013. Syftet med projektet är bland annat ”att ta fram en skyddsutredning där natur- och friluftsvärden kartläggs”, ta reda på vilka intresseområden som finns, vilka markägare som kommer att beröras om det bildas ett naturreservat i området samt att ”ta fram ett underlag för avgränsning av lämpligt skyddsområde, förslag till regler för markanvändningen och i övrigt belysa vilka förutsättningar som finns för att bilda ett kommunalt naturreservat” (Naturvårdsverket 2013b). Kommunen har anlitat en biolog på Lycksele kommun för att utföra skyddsutredningen. Skyddsutredningen startade våren 2013. Projektet finansieras av LONA-bidrag som täcker 50 % av kostnaderna. Andra medfinansierare till projektet är kommunen, SCA och Dalasjö IK. Deras medfinansiering innebär att de ska lägga ner tid på att arbeta med projektet och vara med på temagruppsmötet m.m. (Grönlund pers. kommunikation 2013-11-18). Skyddsutredningens kostnader täcks av LONA-bidraget. Projektet kommer att pågå till och med 2015.

Om kommunen beslutar sig för att byta till sig marken och bilda ett kommunalt naturreservat kan kommunen söka markåtkomstbidrag från Länsstyrelsen när skyddsutredningen är klar. Kommunen kan få bidrag för max 50 % av marknadsvärdesminskningen. Skogssällskapet som förvaltar kommunens skogar tycker inte att kommunen ska byta till sig området (Lundgren pers. kommunikation 2014-12-11). De menar att SCA har kunskap och kompetens att sköta området på ett sådant sätt att områdets friluftsvärden värnas och att de genom sin FSC-certifiering både borde ha ambition och möjlighet att göra det.

Det är i nuläget inte klart hur stort område som ska ingå i naturreservatet om det bildas ett. Det är inte heller klart hur stort område som är aktuellt för ett eventuellt markbyte mellan SCA och kommunen. SCA har tagit tillbaka sin avverkningsanmälan och kommer inte att avverka området innan skyddsutredningen är klar (Stötzel 2013 pers. kommunikation, 2013-11-15). SCA ska enligt FSC-certifieringen avsätta minst 5 % av sin produktiva skogsmark till naturvård (Forest Stewardship Council 2010). På lämpliga marker kan ett alternativ till att avsätta mark med rena naturvårdsmål vara att använda alternativa metoder som kombinerar produktions- och naturvårdsmål (Forest Stewardship Council 2010). SCA anser att en möjlighet skulle kunna vara att kombinera natur- och produktionsmål i det aktuella området och avverka med alternativa avverkningsmetoder (Stötzel 2013 pers. kommunikation 2013-

11-15). Exempel på anpassningar kan vara att avverka selektivt, lämna en fröträdställning och tillämpa naturlig föryngring.

Om det inte blir ett markbyte mellan kommunen och SCA kommer SCA att ta hänsyn till de synpunkter som kommer fram vid temagruppens möten alternativt ha ett nytt samråd med berörda (Stötzel 2013 pers. kommunikation 2013-11-15).

Inom VMF:s temagrupp har olika alternativ diskuterats för att skydda områdets sociala värden (Vilhelmina Model Forest 2013):

- Kommunen byter till sig området och bildar ett kommunalt naturreservat
- Det bildas ett statligt naturreservat (naturreservat som Länsstyrelsen beslutar om) i området
- SCA behåller marken och anpassar skötseln till områdets friluftsvärden

Resultat från möten med de lokala användarna

Allmän definition

Hur deltagarna ser på begreppet skogens sociala värden varierar. En deltagare tänker på värden som bidrar till människans välmående och välbefinnande och ser skogen som en viktig plats för rekreation:

Deltagare 1: och så är ju skogen... det är där man får balans tycker jag [...] utan skogen skulle man inte må så bra, så den är jätteviktig

En annan deltagare tänker på vad man kan göra i naturen:

Deltagare 2: det är ett positivt ord tycker jag, skogens sociala värden... då tänker man sig ju vad man kan göra både nytta och nöje i naturen

Deltagarna ger i sina kommentarer rörande begreppet skogens sociala värden uttryck för ett antropocentriskt synsätt, det vill säga de tänker på olika värden som kan nyttjas av människan. Ingen deltagare ger uttryck för ett ekocentriskt synsätt, det vill säga att skogen existerar för sin egen skull.

Definition av skogens sociala värden i Dalasjö

Det råder stor samstämmighet bland deltagarna att det finns höga sociala värden i området. Många värden tycks vara knutna till skogen i rekreatiomsområdet. Deltagarna nämner en rad olika kvaliteter skogen har som gör den tilltalande att vistas i.

Estetik

Det är tydligt att deltagarna anser att en av områdets största förtjänster är de höga estetiska värdena. Det deltagarna särskilt framhåller har höga estetiska värden är den gamla tallskogen på åsen, utsikten mot vatten från åsarna och markvegetationen i de delar av området där den består av lav. En deltagare säger om skogen i området:

Deltagare 3: det handlar mycket om att det är tallskog och det är lavar, renlavar och en annan sorts lav som är grå, men det är just den här tallskogen...

En deltagare beskriver den gamla tallskogen i området som en "trollskog", en annan deltagare uttrycker att mycket av värdet i skogen är känslan av att vara där:

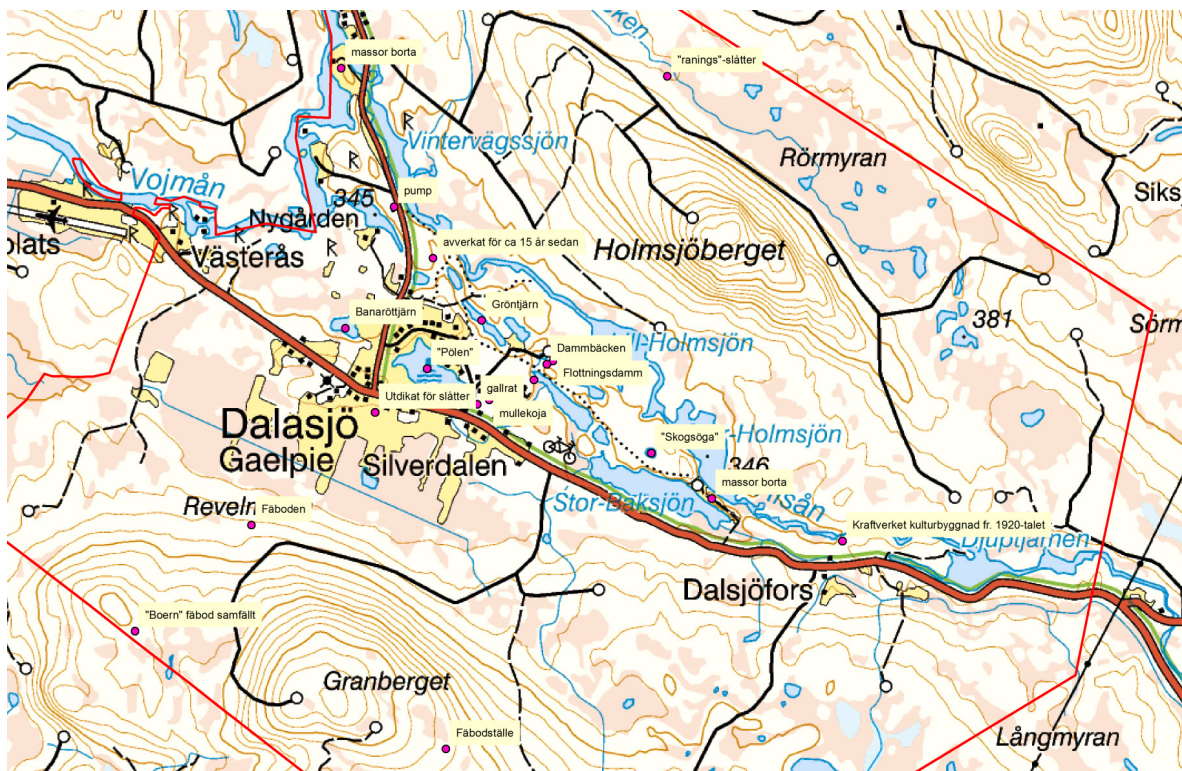
Deltagare 6: Mycket av värdet i det här området är ju känslan av att va där, det är ju inte som att gå i vanlig skog just det där med högresta tallar runt i kring sig det är ju speciellt

Naturvärden

Att naturen i området, karaktäriserad av rullstensåsar delvis bevuxna med gammal tallskog, är unik för kommunen är något som deltagarna ofta påpekar under samtalen. Att det finns många sjöar, åar och tjärnar i området är något annat som deltagarna anser är unikt med området:

Deltagare 6: det finns ju ingenstans i närheten i alla fall där det är så mycket vattendrag

Deltagarna berättar att det finns många speciella tjärnar i området. En speciell tjärn är den grönskimrande tjärnen Gröntjärn som ligger i anslutning till rekreationsområdet (fig. 4). Enligt en deltagare är det en alg som finns på botten av tjärnen som ger tjärnen dess gröna färg. Andra tjärnar som nämns är "Banarotstjärnen" och en tjärn som ligger mitt inne i området för SCA:s planerade avverkning, en deltagare beskriver tjärnen som "ett riktigt skogsöga".

Figur 4. Karta som visar platser och åtgärder som nämndes under samtalen. Illustratör: Stefan Sandström. © Lantmäteriet

Tillgänglighet och framkomlighet

Att skogen i rekreationsområdet ligger nära och att det är lätt att nå den verkar deltagarna se som en viktig kvalitet. Motionsspåren utgår från byns centrum och det är lätt att ta sig ut i skogen. En annan kvalitet som framhålls är att skogen på grund av de många stigarna som finns i området är lätt att ta sig fram i. Deltagarna nämner att skogen även kan nyttjas av äldre och andra som har svårt för att gå och att det går att gå med barnvagn i skogen. En annan aspekt på framkomlighet som nämns är att skogen är lätt att ta sig fram i året runt. På vintern dras skidspår upp i skogen, spåren går att gå på och medför att det är lätt att ta sig fram i skogen till fots även vintertid. Terrängen i området benämner deltagarna som "lättsam" och "jättebra att röra sig i". Att området nyttjas även av personer som inte bor i byn i hög utsträckning tror deltagarna bland annat beror på skogens tillgänglighet:

Deltagare 2: det är ju som lättillgängligt för att komma ut lite i skogen och naturen för alla, det är ju många som kommer och kör från Vilhelmina hit ut för att det är lätt att komma ut, dom behöver inte va nån stor atlet för att komma ut i skogen.

En annan deltagare säger att hon tror att det är "lugnet" i skogen och att det är så bra terräng att röra sig i som gör att även personer som inte bor i byn nyttjar området. Det är inte bara skogen i området som är lättillgänglig, även sjöarna och vattendragen i området är lätta att komma åt:

Deltagare 2: det är ju så mycket små vattendrag här och det är som lättåtkomligt i och med att det är torr och hård backe runt omkring

Områdets historia

För de deltagare som vuxit upp i byn är skogen en del av deras egen individuella historia. De har minnen från skogen som sträcker sig från barndomen, genom uppväxten och till idag. Det finns också ytterligare historiska band som deltagarna har kunskap om. Skogen har varit befolkad av människor i många tusen år. Enligt deltagarna finns det stenåldersbosättningar och fångstgropar i området som vittnar om detta.

Variation

Att det finns både vatten och skog och olika motionsspår i området bidrar till möjligheter att utöva många olika aktiviteter. En deltagare uttrycker att de många olika aktiviteter som går att utöva i området gör att nyttjandet följer med genom livet:

Deltagare 2: och så är det ju så också att man kan ju göra ganska mycket olika saker och det är väl det som gör att det hänger med också kanske genom hela livet, jag menar att när man var barn då sprang man ju och fiskade runt i små tjärnarna och åarna och sjöarna, det är springspår och det är skidspår på vintern

Livsmiljö

Ett par deltagare uttrycker att skogens existens och kvaliteter bidrar till att de trivs bra i byn. En deltagare säger att han tycker att Dalasjö är bästa stället att bo på för att han är jägare och tycker om att vara ute i naturen och att det finns möjligheter att utöva många olika aktiviteter i området som han tycker om. En annan deltagare säger om skogen i rekreationsområdet:

Deltagare 1: [...]det är ju här vi lever liksom, jag tror aldrig att man skulle trivas så bra om inte skogen fanns

Kollektiv handling och identitet

En del av de unika värden som finns i området har byborna själva bidragit till genom eget skapande. Ett exempel är elljusspåret som har byggts av bybor helt utan bidrag från kommunen, vilket enligt deltagarna är unikt för Vilhelmina kommun. Deltagarna berättar att de har engagerat sig på olika sätt i rekreationsområdet. En deltagare har varit med och iordningsställt terrängbanorna i området. Flera deltagare har varit engagerade i Dalasjö IK och varit med på deras tävlingar i området både som deltagare och funktionärer. Det är tydligt att rekreationsområdet är en integrerad del av den kollektiva identiteten i byn. Det pågår fortlöpande utveckling av området, ett exempel på det är den nygjorda mountainbikeslingan som iordningställdes 2013.

Det tycks råda en stark sammanhållning bland byborna i Dalasjö. En deltagare berättar att byborna har en tradition av att samverka och engagera sig tillsammans i olika projekt, det finns till exempel en lång tradition av kooperativ i byn. Kraftverket som finns i byn byggdes kooperativt en gång i tiden och det finns ett föräldrakooperativ som snart firar 25-års jubileum. Det finns också flera föreningar i byn. De olika föreningarna sköter om olika anläggningar. Dalasjö IK sköter till exempel om terrängbanan, springbanan, skidspåret och

elljusspåret. En deltagare säger att hon tror att det är tack vare Dalasjö IK som området har blivit så populärt att åka till.

Nyttjande av skog mark och vatten för friluftsliv och rekreation i Dalasjö

Rekreatiomsområdet

Rekreatiomsområdet nyttjas för en rad olika aktiviteter. Deltagarna uppger att de promenerar, åker skidor, springer, plockar bär och svamp i området samt nyttjar det för rekreation. En deltagare berättar att hon också har växtfärgat mycket ute i skogen. Rekreatiomsområdet nyttjas också för mountainbikecykling samt ridning och körning med häst.

Föräldrakooperativet som driver dagiset i byn har en mullekoja i rekreatiomsområdet och är ofta ute i skogen. En deltagare berättar att den kommunala gymnasieskolan Malgomajskolan och andra skolor i kommunen har nyttjat rekreatiomsområdet mycket.

Hur ofta deltagarna nyttjar rekreatiomsområdet varierar. Några deltagare uppger att de nyttjar området ofta, i stort sett dagligen. En deltagare säger att hon numera bara nyttjar motionsspåren någon gång per år men att hon plockar bär i området och besöker skyttebanan. En deltagare nyttjar inte området alls:

Deltagare 7: nja inte det här området, när jag går ut så går jag ut med motorsågen och gör en stubbe som jag kan sitta på

På frågan om hur många av byborna som de tror nyttjar området svarar deltagarna ”de flesta” och ”mer än 75 %”. Deltagarna påpekar att det kommer många utifrån och nyttjar området för olika aktiviteter och att området är ett viktigt rekreatiomsområde inte bara för byn utan för hela Vilhelmina kommun och andra delar av Västerbotten. Det kommer till exempel många Vilhelminabor till området för att plocka bär och svamp, cykla, springa och gå på promenader med sina hundar. Det är tydligt att området är något som deltagarna är stolta över, de tar gärna med besökare till området:

Deltagare 8: jag [...]tar med mig alla mina vänner som kommer hem och semesterfolk och alla är lika imponerade och sist hade jag Umeåbor här som var imponerade över hur skönt det är att vara ute i skogen och motionera här

Andra platser

Det är inte bara skogen i rekreatiomsområdet som deltagarna nyttjar för motion, rekreation och friluftsliv. En annan plats som deltagarna uppger att byborna motionerar mycket runt är fåboden ”Boern” som ligger ca 6 kilometer från byn. Deltagarna berättar att det finns en tradition i byn att åka skidor eller skoter till fåboden på förmiddagen på julafton. Aktiviteten arrangeras av Dalasjö IK som också bjuder på fika. En deltagare säger om Boern:

Deltagare 2: Den ligger lämpligt långt bort, man tar skidorna och åker dit och fikar och så åker man hem.

Ett annat område som nyttjas för rekreation är kraftverket som ligger intill en av rullstensåsarna. En deltagare berättar att kraftverket är en kulturbyggnad byggd på 1920-talet en annan deltagare beskriver området runt kraftverket som ”jättefint”. Deltagarna berättar att det finns ett ganska stort jaktlag i byn. Jaktlaget jagar i ett ca 5600 ha stort område men inte i

rekreationsområdet. Skyttebanan som finns i byn nämns några gånger under samtalen. Skyttebanan nyttjas för älgskytte, trapp och lerduveskytte.

Vatten

Den rika förekomsten av sjöar, tjärnar och vattendrag i området bidrar till möjligheter att utöva många olika aktiviteter som fiske, paddling, bad och skridskoåkning. En deltagare ser en stor utvecklingspotential i vattendragen:

Deltagare 6: det jag har drömt om [...]det är ju att nån ska ta tillvara på våra vatten, för kolla kartan vi har ju alltså en kedja av småsjöar och en å längs hela byn och så har vi ju Vojmån på andra sidan, så det är alltså kanot och vad som helst i vatten och fiske det skulle ju kunna utnyttjas [...]

Fisket i byn beskrivs som ”helt fantastiskt” och en deltagare säger:

Deltagare 3: fiske[...] har ju också med skogen att göra även om det är vatten

En deltagare berättar att det finns en populär badplats i byn som många Vilhelminabor också nyttjar. Sjön har låg inströmning av vatten vilket gör den till en lämplig badsjö på sommaren och lämplig för skridskoåkning på vintern.

Intressekonflikter

Skogens produktionsvärden och skogens sociala värden

Den största intressekonflikten som identifierades under samtalen var den mellan skogens produktionsvärde och bybornas intresse av att behålla de sociala värden som finns i området. Det är tydligt att deltagarna anser att skogen i rekreationsområdet har höga sociala värden som delvis skulle försvinna om skogen avverkades. Deltagarna har dock förståelse för att skogen måste skötas om de sociala värdena ska bibehållas. En deltagare säger:

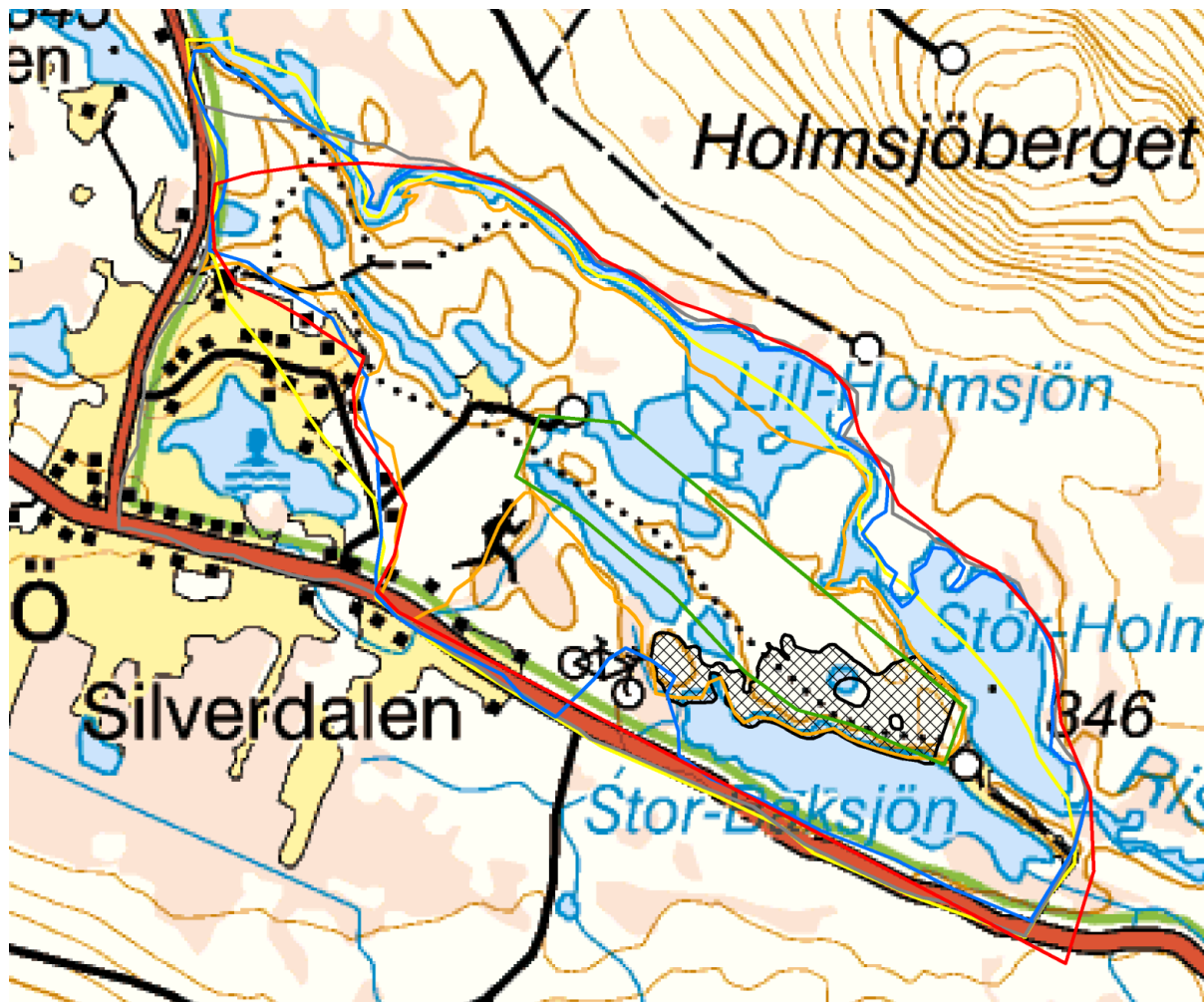
Deltagare 6: jag tänker på om det är nån form av reservat, och nu kan jag inte tillräckligt om gammal skog men det måste ju förnyas på nå vis för att den ska stå under lång, lång tid och då måste man ju kanske ha nåt i beskrivningen att man tar ut nånting och gör nåt nytt under tiden utan att kala för att det är ju inte säkert att de står hur länge som helst träden ens om de får va i fred, för att bevara just hur det ser ut

Ett par deltagare menar dock att naturen själv skapar förutsättningar för förnygring av skog genom att stormar skapar luckor där plantor kan etableras.

Skyddsområde

Deltagarna fick rita in på karta hur stora områden de tycker är skyddsvärda för att upprätthålla de identifierade höga sociala värdena (fig. 5). Alla deltagare vill att i alla fall en del av rekreationsområdet ska skyddas från konventionellt skogsbruk. Hur stort område de vill ska skyddas varierar men deltagarna är överens om att de vill att åtminstone skogen intill motionsspåren ska skyddas. En deltagare har ett förslag på att ett område inom 100 meter från spåret ska skyddas. Ett par andra deltagare vill att hela rekreationsområdet ska skyddas.

En deltagare har ett förslag på att ett större område ska vara som ett ytterområde och att vissa kriterier ska gälla för skogsbruket där och att det ska vara hårdare krav på hänsyn runt motionsspåren. Ett par deltagare vill att även sjöarna (Lill-Holmsjön, Stor-Holmsjön, Lill-Baksjön och Stor-Baksjön) ska ingå i ett eventuellt naturreservat. Skogen på åsen vid 9-kilometersspåret pekas ut som särskilt värdefull.

Figur 5. Under samtalen med lokala användare i Dalasjö fick deltagarna rita in på karta hur stora områden de tycker är skyddsvärda för att bevara de sociala värdena i området. Röd, gul, blå och grön linje visar deras förslag. Området markerat med svart visar det området för SCA:s planerade avverkning. Illustratör Stefan Sandström. © Lantmäteriet

Ett par deltagare har funderingar på hur privata skogsägare kommer att påverkas om det blir ett naturreservat i området, om de kommer att kunna fortsätta bedriva skogsbruk på sin mark.

Tidigare intressekonflikter

Deltagarna har en del negativa erfarenheter av tidigare åtgärder i området. Något som kommer upp ett par gånger under samtalen är tidigare avverkningar som utförts i området. Deltagarna berättar att det för ca 15 år sedan avverkades ett område i rekreationsområdet. Byborna protesterade kraftigt innan avverkningen, men ingen hänsyn togs till att byborna ville ha kvar skogen och skogen avverkades. En deltagare berättar att det vid en tidigare avverkning i området inte togs någon hänsyn till stigarna och att det planterades på stigen. Deltagarna anser att de tidigare avverkningarna har lett till en förlust av sociala värden i området.

En annan åtgärd som deltagarna anser har påverkat området negativt är att det har bedrivits täktverksamhet i området och att enorma massor grus och sand har schaktats bort från rullstensåsen. Deltagarna berättar att det tidigare gick att gå på åsen 5-6 kilometer från bron till Besksele till kraftverket men att nästan 2 kilometer av åsen har grävts bort. På ett ställe där det bedrevs täktverksamhet fanns en stenåldersbosättning:

Deltagare 6: det var ju en stenåldersboplats längst ut på Remsnytan, vem brydde sig om det? Det brydde sig ju inte ens myndigheterna om eftersom det fanns grus där som man kunde använda till alla vägar i hela kommunen, det är nästan två kilometer grusrem som är borta, den var den som kommunen döpte till Vojmåsen

Intressekonflikter mellan nyttjare av skogens sociala värden

Det framkom inget under samtalen som tyder på att det finns intressekonflikter mellan olika nyttjare av skogens sociala värden i området. Att området nyttjas av personer som inte bor i byn i hög utsträckning är inget som deltagarna ser som ett problem:

Deltagare 5: vi är glad att folk vill komma hit och titta

Skogsskötselåtgärder och skogstyper

Kalavverkning

En samstämmig uppfattning bland deltagarna är att de anser att kalavverkning leder till en förlust av sociala värden.

Gallring

Gallring är en skogsskötselåtgärd deltagarna upplever som en positiv åtgärd. En gallring medför att skogen ser ”skött” och ”fin” ut och att utsikten blir bättre. Något som deltagarna ser som en nackdel med gallring är att träden lättare blåser omkull när det stormar. Deltagarna berättar att stormen Hilde fällde många träd i ett gallrat bestånd i närheten av Folkets Hus. En deltagare säger:

Deltagare 1: det är nästan sorg när den tippas omkull så här som den gjorde

Deltagare 1: [...]vi hade en skräcknatt då det rasade runt husen, fast det är ju sådant som man inte kan göra någonting åt, man kan ju inte förhindra det, fast det människan förstör det kan vi ju förhindra, nu rasade det väl mycket för att det var gallrat, vi hade fått till det jättefint så att man såg lite längre, det var på grund av det som det rasade så mycket.

Ungskog

Huruvida det är trevligt att vistas i ungskog eller inte råder det delade meningar om bland deltagarna. Några deltagare tycker inte att ungskog har samma ”känsla” som gammal skog medan ett par andra deltagare tycker att det är fint med ungskog.

Dalasjömöte 25:e mars

Det mesta som kom fram under mötet stämde överens med det som kom fram under fokussamtalen. En del ny information och synpunkter framfördes dock, vilket presenteras nedan.

Under mötet framkom att närheten till området gör att byborna upplever att de vet vad som är bäst för området. De känner mycket för området och vill gärna vara delaktiga i processen. Deltagarna berättar att alla bybor är mer eller mindre engagerade. Stolparna till elljusspåret har till exempel grävts ner för hand av jaktlaget. Deltagarna är överens om att de vill att området ska skyddas som reservat. En deltagare säger att han inte vill att det ska bli ett statligt naturreservat i området eftersom han inte litar på Länsstyrelsen. Deltagarna säger att om området skyddas som naturreservat vill de att det ska fortsätta att bedrivas skogsskötsel i området.

Deltagarna ser en stor utvecklingspotential i området. Deltagarna tror att det skulle gå att utveckla området och att marknadsföra den speciella naturen i området. Ett par deltagare funderar på om det skulle gå att utveckla området för turism och att det kanske skulle gå att ha läger i området. Ett par deltagare funderar på om det skulle gå att tjäna pengar på området medan en deltagare tycker att man inte behöver ”slå mynt” av allt. Deltagarna ser positivt på ett eventuellt ökat framtida nyttjande av rekreationsområdet. En deltagare säger att hon kanske inte vill ha motorcrossåkare i området men gärna andra. Deltagarna berättar att stigarna i området är hållbara, de kan nyttjas mycket utan att bli förstörda. De håller för ridning och mopedåkning.

En deltagare berättar att ett företag har använt en del av skogen i rekreationsområdet som rehabiliteringsskog. En annan deltagare berättar att hon går i skogen dagligen och att hon ser skogen som en viktig plats för avslappning.

En deltagare tycker att granföryngringen som kommer upp under den gamla skogen i området ska röjas bort. En annan deltagare tycker att det är fint med de små granarna och att de ska få vara kvar. Deltagarna berättar att de stormar som drabbade området vintern 2013/2014 har skapat kaos efter rullstensåsen. En stor del av den gamla skogen har blåst ner och stormfällt virke måste forslas bort.

DISKUSSION

Skogens sociala värden enligt Dalasjöborna

Med utgångspunkt från Skogsstyrelsens definition av skogens sociala värden som ”de värden som skapas av människans upplevelser av skogen”, kan konstateras att Dalasjöborna i fokussamtalen givit uttryck för betydelsen av:

- hälsa, välbefinnande och en god livsmiljö
- fritidsupplevelser, friluftsliv och turism
- upplevelsevärden och sociala naturkvaliteter
- estetiska värden
- pedagogik och kunskap om skog och miljö
- lek, samvaro och sociala relationer
- identitet och kulturarv”

Detta överensstämmer med sju av de åtta punkter som ingår i Skogsstyrelsens definition (Skogsstyrelsen 2013a:11). Med avseende på den åttonde punkten ”intellektuell och andlig inspiration” diskuterades den inte explicit under fokussamtalen. Det kanske kan bero på att andlighet inte är något som ofta diskuteras i den svenska kulturen och att fokusgrupper kanske inte är rätt metod för att komma åt sådana frågeställningar. Däremot betonades värdet av tillgänglighet både i fråga om skogens närhet till den egna bostaden och att terrängen och anläggningarna gör det lätt att nyttja området för alla inklusive barn, äldre och rörelsehindrade. De ursprungligen höga naturvärdena i området som av Dalasjöborna uttrycks som den ”unika naturen” med ”höga estetiska värden” har förstärkts och tillgängliggjorts genom bybornas egna insatser för att iordningsställa området för rekreation. Därigenom har kollektiva handlingar i form av ”lek samvaro och sociala relationer” bidragit till att skapa en gemensam ”identitet och ett kulturarv”, vilket bidrar till ”hälsa, välbefinnande och en god livsmiljö” och ”fritidsupplevelser”. Med andra ord kan det konstateras att det finns en stark koppling mellan de olika värdena och att de förstärker varandra.

Skogsstyrelsens definition är inte den enda definitionen av skogens sociala värden i litteraturen. Av Skogsstyrelsens kunskapssammanställning framgår att olika aktörer inom skogsbruket verkar definiera begreppet på olika sätt (Skogsstyrelsen 2013a). Skogsstyrelsens definition skiljer sig till exempel något från Naturskyddsföreningens definition (Berg 2013). Det finns dock stora likheter mellan definitionerna. I båda definitionerna nämns att skogens sociala värden är värden för betydelse för människors hälsa, välbefinnande och boende/livsmiljö. Det som skiljer definitionerna åt är att Naturskyddsföreningens definition innehåller ”turism och där till hörande regional utveckling” och ”biologiska och kulturella värden”. I Dalasjö har de ursprungliga naturvärdena förstärkts genom social interaktion så att de också har blivit kulturella också.

Nyttjande av skogens sociala värden i Dalasjö

I fokusgruppsamtalen framkom uppfattningen att trefjärdedelar av Dalsjöborna nyttjar rekreationsområdet i större eller mindre utsträckning. Det fanns en stor spridning i hur ofta deltagarna nyttjade området. Det varierade från dagligen till inte alls. Aktiviteter kopplade till rekreationsområdet som nämndes under fokussamtalen var svamp- och bärplockning, olika motionsaktiviteter, rekreation samt föräldrakooperativets nyttjande av området som pedagogisk utemiljö. Det är tydligt att tillgängligheten har stor betydelse för nyttjandet av området. Även i litteraturen beskrivs tillgänglighet som en viktig kvalitet när det gäller allmänhetens nyttjande av skog (Hörnsten 2000; Hörnsten & Fredman 2002; Rydberg & Aronsson 2004). En stor del av Sveriges befolkning vill att närmaste rekreationsskog ska ligga inom gångavstånd från hemmet (Hörnsten & Fredman 2002). Under fokussamtalen framkom att det inte bara är bybor som nyttjar området. Det kommer även personer dit som inte bor i byn för att nyttja det för olika aktiviteter. Deltagarna uppgav att de gärna tar med sig besökare till området.

I fokussamtalen framkom att det inte bara är skogen i rekreationsområdet som nyttjas för olika aktiviteter och att olika grupper och individer tycks nyttja olika specifika områden. Dagsbarnen nyttjar skogen nära dagiset. Jaktlaget jagar i en stor del av skogen men inte i rekreationsområdet. Stigarna nyttjas av olika motionärer. Det är tydligt att sjöarna och vattendragen är en viktig del av området. De är en förutsättning för många aktiviteter och bidrar till områdets höga estetiska värden.

Det som är unikt med Dalasjö är att byborna själva har skapat en del av de värden som finns i området. Jag har inte hittat någon beskrivning i litteraturen av att bybor själva har bidragit till att skapa sociala värden. I litteraturen är det stort fokus på den tätortsnära skogens betydelse för människan (Rydberg & Aronsson 2004; Berg 2013). Dalasjö är ingen tätort utan ett glesbygdssamhälle med rik tillgång på skog. Dalsjöborna har tillgång till vidsträckt skogsområden, de har som en extra tillgång rekreationsområdet. Rekreationsområdet är lättillgängligt och har en gemensamhetsskapande betydelse eftersom byborna på många sätt har bidragit till att skapa de värden som finns i området. I det här arbetet är det tydligt att även befolkningen i skogsrik glesbygd kan ha skogsområden av särskild betydelse som kan jämföras med tätortsnära skogars betydelse för boende i tätorter.

Intressekonflikter

En av de intressekonflikter som identifierades under samtalen var den mellan skogens produktionsvärde och bybornas önskan om att få behålla de sociala värden som finns i området. Deltagarna gav uttryck för att de anser att en kalavverkning leder till en förlust av sociala värden och att de inte vill att det ska bedrivas ett skogsbruk som menligt inverkar på de sociala värdena. Samtidigt var det inte skogar som lämnats för fri utveckling som de ansåg var det mest optimala alternativet för skogen i rekreationsområdet. Deltagarna hade förståelse för att skogen måste skötas om dess nuvarande utseende och kvaliteter ska kunna bevaras. Ett par deltagare menade dock att naturen själv skapar förutsättningar för förnygring av skog. Tidigare studier har visat att skötta skogar föredras framför skogar som har lämnats för fri utveckling och att kalhyggen och tydliga spår från skogsskötselåtgärder inte uppskattas (Tyrväinen m.fl. 2003; Gundersen & Frivold 2008; Ribe 1989). Gallring var en skogsskötselåtgärd som deltagarna ansåg att det både fanns fördelar och nackdelar med.

Fördelar var att gallring höjer ett bestånds estetiska värde eftersom utsikten blir bättre och att skogen ser ”skött” och ”fin” ut. En nackdel med gallring som deltagarna gav uttryck för var att träden lättare blåser omkull när det stormar. Enligt Tyrväinen m.fl. (2003) och Silvennoinen m.fl. (2002) är gallring en skogsskötselåtgärd som uppskattas av många eftersom sikten och framkomligheten blir bättre.

Det framkom inget under fokussamtalen som tydde på att det fanns konflikter mellan olika nyttjare av sociala värden i området. Att även personer som inte bor i byn nyttjar rekreationsområdet och tar del av de värden som byborna har skapat var inget som deltagarna såg som ett problem. Det kan tänkas att ett eventuellt ökat framtida nyttjande skulle kunna innebära fler konflikter. I tidigare studier har det framkommit att konflikter kan uppstå mellan olika nyttjare i naturreservat och andra områden som nyttjas för friluftsliv och rekreation (Carothers m.fl. 2001; Lindell 2010).

Möjliga lösningar

Det finns olika sätt att skydda de höga sociala värden som finns i området. Inom VMF:s temagrupp ”Skogens sociala värden” har olika alternativ diskuterats för att bevara områdets sociala värden.

- Kommunalt naturreservat
- Statligt naturreservat
- SCA behåller området och anpassar skötseln till områdets sociala värden

För kommuner är det möjligt att bilda kommunala naturreservat för att skydda områden med höga sociala värden (SFS 1998:808). Genom att initiera en LONA-utredning har kommunen inlett en undersökning om förutsättningarna att bilda ett kommunalt naturreservat i det aktuella området. Vilhelmina kommun äger mycket skog, 6682 ha produktiv skogsmark (Nilsson & Öhman 2014). Det är därmed möjligt för kommunen att byta till sig området. En kommun ska värna om kommuninvånarnas sociala välfärd och där är skog en betydelsefull komponent eftersom skogen bidrar till folkhälsa och livskvalitet. Om kommunen byter till sig området och bildar ett kommunalt naturreservat säkerställs en möjlighet för Dalasjöborna och andra kommuninvånarna att även i fortsättningen kunna nyttja området på samma sätt som tidigare. Vilhelmina kommun har i de kommunala miljömålen uppmärksammat skogen sociala värden (Vilhelmina kommun 2011). Att bilda kommunala naturreservat är ett sätt för kommunen att uppnå de kommunala miljömålen. Ett markbyte kommer att innebära minskade intäkter från kommunens skogsmark och Skogssällskapet som förvaltar kommunens skogsinnehav är kritiska till ett eventuellt markbyte mellan kommunen och SCA.

Länsstyrelsen kan precis som kommuner bilda naturreservat med friluftsvärden som grund. Att bilda statliga naturreservat är ett verktyg som kan användas för att uppnå de nationella miljö kvalitetsmålen. En skillnad mellan bildandet av kommunala och statliga naturreservat är att kommuner i högre utsträckning fokuserar på tätortsnära områden som har betydelse för friluftsliv och rekreation vid reservatsbildande medan Länsstyrelsen ofta prioriterar att skydda områden med höga biologiska värden (Naturvårdsverket 2010).

Den nuvarande skogsvårdslagen utgör ett svagt skydd för skogen sociala värden. SCA är FSC- certifierade och har därmed högre krav på sig att ta hänsyn till skogens sociala värden än vad skogsvårdslagen kräver. Enligt certifieringen ska markägare bland annat erbjuda samråd vid ”slutavverkningar som är av särskild vikt för lokalbefolkningen” och ta hänsyn till lokalbefolkningens synpunkter vid skogsbruksåtgärder (Forest Stewardship Council 2010:25). SCA har haft samråd med kommunen och Dalasjö IK och har därmed uppfyllt samrådskravet. En möjlighet SCA ser att värna områdets sociala värden är genom att anpassa skötseln och t.ex. avverka selektivt, lämna en fröträdställning och tillämpa naturlig föryngring.

I den här studien har byborna fått möjlighet att komma till tals. I samtalen deltog åtta personer, och resultatet kan inte ses som representativt för alla bybor men de som deltog bidrog med mycket information och visade ett stort engagemang och intresse. Information om vilka områden som nyttjas, hur de nyttjas samt hur deltagarna definierar skogens sociala värden framkom. Den information som har framkommit i denna studie kan ligga till grund för ett mer allsidigt beslutsunderlag för de inblandade sakägarna och komplettera den LONA-utredning som kommunen har initierat.

REFERENSER

- Andersson, K., Lindgren, M. & Lundgren, P. (2005). *Kund- och intressentanalys* (Slutrapport 2005-03-31). Stockholm: Kairos Future AB
- Andersson, R. & Rydberg, D. (2005). *Naturen och hälsan*. Jönköping: Skogsstyrelsens förlag.
- Bengtson, B. (2004). *Allemansrätten – Vad säger lagen?* Stockholm: Naturvårdsverket.
- Berg, M. (2013). *Människan i skogen - det skogspolitiken glömde* (Naturskyddsföreningen Rapport: 9668). Stockholm: Naturskyddsföreningen
- Carothers, P., Vaske, J. J. & Donnelly, M. P. (2001). *Social values versus interpersonal conflict among hikers and mountain bikers*. Leisure Sciences 23:47-61
- Eriksson, L.O., Hallgren, L., Nordström, E-M., Ångman, E. & Öhman, K. (2010). *Krav på beslutsstöd för deltagande och konflikthantering vid skoglig planering* (SLU arbetsrapport:288 2010).
- Forest Stewardship Council (2010). Svensk skogsbruksstandard enligt FSC med SLIMF-indikatorer. Tillgänglig: <http://se.fsc.org/svensk-skogsbruksstandard.265.htm> [2014-12-11]
- Grahn, P. & Stigsdotter, U. (2003). *Landscape planning and stress*. Urban For. Urban Green. 2 (2003): 001–018
- Gundersen, V. S. & Frivold, L. H. (2008). *Public preferences for forest structures: A review of quantitative surveys from Finland, Norway and Sweden*. Urban Forestry & Urban Greening 7: 241-258
- Hartig T. (2003). I naturen sjunker blodtrycket. *Skog & Forskning* 2/03
- Hörnsten, L. (2000). *Outdoor Recreation in Swedish Forests – Implications for Society and Forestry*. Acta Universitatis Agriculturae Sueciae Silvestria 169
- Hörnsten, L. & Fredman, P. (2000). *On the distance to recreational forest in Sweden*. Landscape and Urban Planning 51:1-10
- Koch N.E. & Kennedy J.J. (1991). *Multiple-use forestry for social values*. Ambio 20(7):330-333
- Lindell, E. (2010). *Rekreation och Natura 2000 – målkonflikter mellan besökare och naturvård i Stendörrens naturreservat*. Examensarbete 30 hp. Sveriges lantbruksuniversitet. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet
- Lindhagen, A. & Hörnsten, L. (2000). *Forest recreation in 1977 and 1997 in Sweden: changes in public preferences and behaviour*. Forestry, vol 73, No.2, 2000

Lindkvist, A., Nordlund, C., Olsson, O., Westin, K., Nordlund, Annika, Mineur, E. & Sandström, C. (2009). *Konflikt och konsensus i skogen – Intensivodling av skog ur ett humanistiskt och samhällsvetenskaplig perspektiv*. Umeå: Sveriges lantbruksuniversitet

Lidestav, G. (1997). *Vad gör vi med kommunsken – säljer, behåller eller utvidgar?* Umeå: Sveriges lantbruksuniversitet

Naturvårdsverket (2010). *Att satsa på lokalt naturskydd. En utvärdering av kommunernas arbete med skydd av natur* (Naturvårdsverket rapport: 6397). Stockholm: Naturvårdsverket

Naturvårdsverket (2011). *Kommunalt naturskydd i lokala naturvårdssatsningen (LONA)* (Naturvårdsverket rapport:6392). Stockholm: Naturvårdsverket

Naturvårdsverket (2013a). Miljömålen. Tillgänglig: <http://www.miljomal.se/sv/Miljomalen/> [2014-12-12]

Naturvårdsverket (2013b). Projekt detaljerat. Tillgänglig: <http://lona.naturvardsverket.se/Project/Edit/2405> [2013-11-04]

Naturvårdsverket (2014). Lokala naturvårdssatsningen. Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Bidrag/Lokala-naturvardssatsningen/> [2014-09-10]

Nilsson, H. & Öhman, K. (2014). *Långsiktig skoglig planering med hänsyn till produktion, ekologi, rekreation och rennärning i Vilhelmina kommun* (Sveriges lantbruksuniversitet Arbetsrapport 423:2014). Sveriges lantbruksuniversitet: Umeå

Ottosson, M. & Ottosson, Å. (2006). *Naturen som kraftkälla: Om hur och varför naturen påverkar hälsan*. Stockholm: Naturvårdsverket

Regeringens proposition 1992/93:226. *Om en ny skogspolitik*.

Regeringskansliet (2013-02-18). *Preciseringar till miljö kvalitetsmålen*. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/5542> [2013-10-11]

Regeringskansliet (2012). Sveriges miljömålssystem – Informationsblad från miljödepartementet. Tillgänglig på: <http://www.regeringen.se/sb/d/15913/a/206131> (2013-09-09).

Ribe, R. G. (1989). *The Aesthetics of Forestry: What Has Empirical Preference Research Taught Us?* Environmental Management 13(1): 55-74

Rydberg, D. (2001). *Skogens sociala värden* (Rapport 2001: 8J). Jönköping: Skogsstyrelsen

Rydberg, D. & Aronsson, M. (2004). *Vår tätortsnära natur – en bok om förvaltning och skötsel*. Jönköping: Skogsstyrelsens förlag

SFS 1974:152. *Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform*. Stockholm: Justitiedepartementet

SFS 1979:429. *Skogsvårdslagstiftningen: gällande regler 1 september 2012*. Jönköping: Skogsstyrelsen

SFS 1998:808. *Miljöbalk*. Stockholm: Miljödepartementet

Skogsstyrelsen (2013a). *Skogens sociala värden – en kunskapssammanställning* (Skogsstyrelsen meddelande 9:2013) . Jönköping: Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen (2013b). *Målbilder för god miljöhänsyn En delleverans från Dialog om miljöhänsyn* (Skogsstyrelsen rapport 5:2013). Jönköping: Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen (2009). Reviderade rutiner för identifiering av skogar med höga sociala värden (Skogsstyrelsen Protokoll Nr 26). Tillgänglig:
<http://www.skogsstyrelsen.se/Global/myndigheten/Om%20oss/Inventeringar/Protokoll%20nr%2026%202009.pdf> [2014-12-15]

Skogsstyrelsen (2007). *Identifiering av skogar med höga sociala värden* (Protokoll Nr 1).

SKSFS 2011:7. *Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till Skogsvårdslagen*. Jönköping: Skogsstyrelsen

Sonntag-Öström, E., Nordin, M., Slunga Järvholm, L., Lundell, Y., Brännström, R. & Dolling, A. (2011). *Can the boreal forest be used for rehabilitation and recovery from stress-related exhaustion? A pilot study*. Scandinavian Journal of Forest Research, 26: 245-256

SOU (2013). *Långsiktig hållbar markanvändning – del 1* (SOU 2013:43). Stockholm: Miljömålsberedningen

Statistiska centralbyrån (2010). *Folkmängd i tätort och småort per kommun 2010*. Tillgänglig:
http://www.scb.se/Pages/ProductTables____13001.aspx [2013-10-21].

Vilhelmina kommun (2000). *Översiktsplan kap 1-5: Fritid 3,2*. Tillgänglig:
<http://www.vilhelmina.se/Hem/leftsidebar/200/FOV1-0004C5B2/100?formid=96> [2013-09-06]

Vilhelmina kommun (2011). *Miljömålen i Vilhelmina kommun*. Tillgänglig:
<http://www.vilhelmina.se/Hem/leftsidebar/200/FOV1-0004C2AF/FOV1-0004C798/100?formid=96&0> [2013-09-06]

Vilhelmina Model Forest (2014). *Kort om VMF*. Tillgänglig:
<http://www.modelforest.se/index.php/om-vmf/kort-om-vmf> [2014-11-26]

Vilhelmina Model Forest (2013). *Vilhelmina Model Forest – arbetsmöte temagrupp sociala värden i Dalasjö* (Minnesanteckningar 2013:1). Vilhelmina: Vilhelmina Model Forest

Wibeck, V. (2000). *Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur

Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. 3. uppl., Lund: Studentlitteratur

Tyrväinen, L., Silvennoinen, H. & Kolehmainen, O. (2003). Ecological and aesthetic values in urban forest management. *Urban Forestry and Urban Greening* 1:135-149

Zaremba, M. (2012). Skogen vi ärvde. *Dagens Nyheter*, maj

Personlig kommunikation:

Grönlund, M. Vilhelmina kommun, telefonsamtal 2013-11-18

Johansson, K. Skogsstyrelsen, e-post 2013- 10-15

Lundgren, N. Skogssällskapet, telefonsamtal 2014-12-11

Rydberg, D. Skogsstyrelsen, e-post 2014- 11-18

Stötzel, J. SCA, telefonsamtal 2013-11-15

BILAGOR

Bilaga 1. Inbjudan

Bästa Dalasjö-bo!

Härmed inbjuds Du till en gruppdiskussion på temat *skogens sociala värden*. Frågan har hög aktualitet - både nationellt genom Skogsstyrelsens sammanställning av kunskapsläget om skog och sociala värden, men också lokalt genom planerade skogsbruksåtgärder i anslutning till Dalasjö rekreationsområde.

2011 lämnade SCA in en avverkningsanmälan som berör en del av befintligt rekreationsområde i Dalasjö. I samband med det kom frågan om bildandet av ett kommunalt naturreservat i området upp till diskussion. Kommunen har initierat en s.k. skyddsutredning för att undersöka förutsättningarna för att bilda ett kommunalt naturreservat, som även innefattar områden som nyttjas för rörligt friluftsliv. Genom att delta i gruppdiskussionerna om nyttjandet av Dalasjöskogens sociala värden kan Du bidra till ett bra underlag för framtida beslut.

Jag som bjuder in dig till gruppdiskussionen heter Lisa Linck och är jägmästarstudent på Sveriges lantbruksuniversitet ("Skogis") i Umeå. Jag är särskilt intresserad av att få reda på vilka områden i Dalasjö som nyttjas för t.ex. friluftsliv, rekreation, motion, jakt, bär- och svampplockning. Materialet från gruppdiskussionen kommer att ingå i mitt examensarbete, som är kopplat till Vilhelmina Model Forest genom temagruppen "Skogens sociala värden". Titta gärna på den bifogade kartan i förväg och markera ut i vilka områden som har sociala värden för dig.

Diskussionen kommer att ta 1 - 2 timmar. Mina handledare kommer också att medverka. I samband med diskussionen kommer det att bjudas på fika. Två olika tillfällen är bokade, ange i anmälan vilket datum Du vill medverka.

Datum, plats, tid:

11 december kl. 19.00 Folkets hus i Dalasjö

eller

12 december kl. 13.00 Gamla skolan i Dalasjö

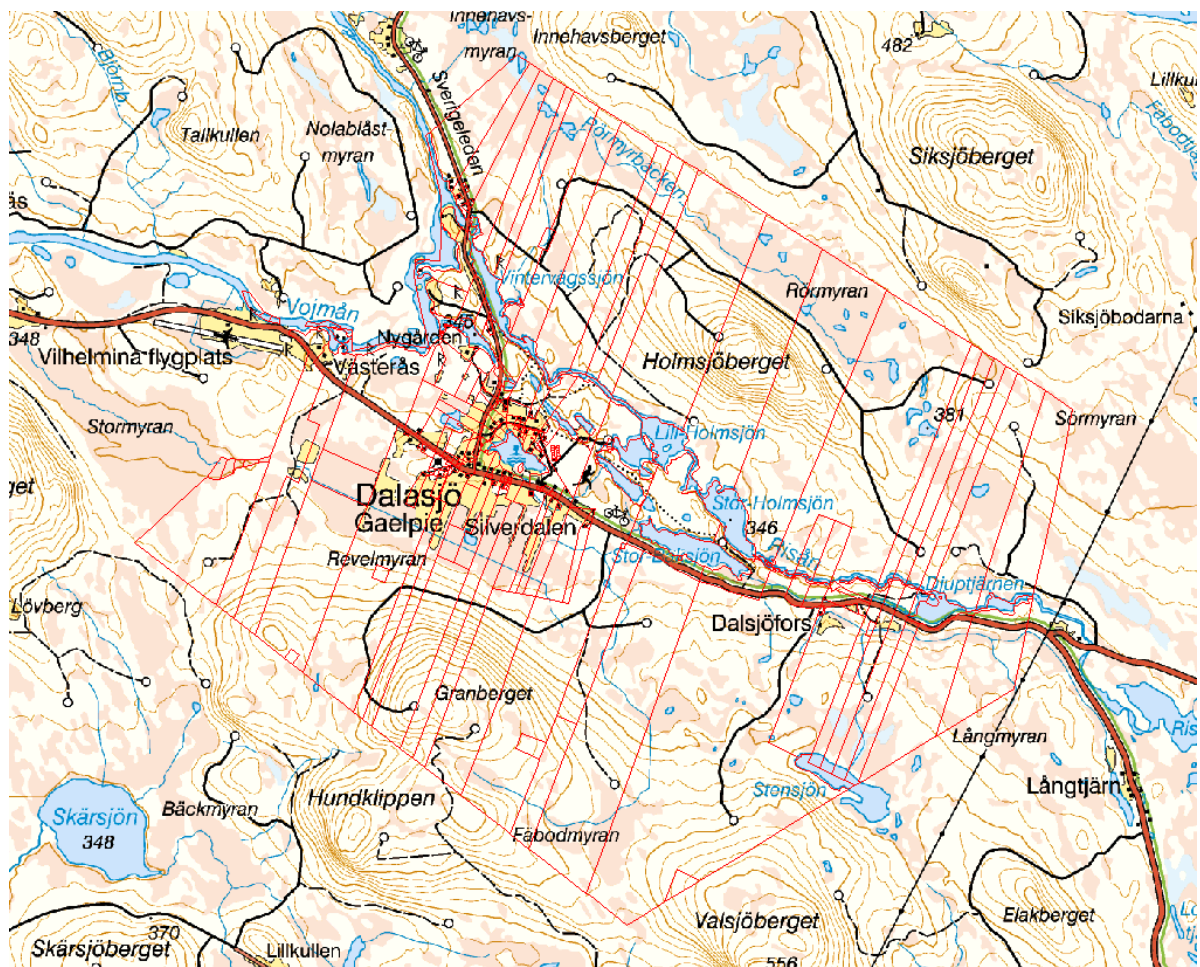
Anmälan om deltagande görs antingen via telefon eller mail till Lisa Linck, Tfn: 073-836 78 32, e-post: lili0013@stud.slu.se

OSA Senast 9 december

Varmt välkommen!

Lisa Linck

© Lantmäteriet

Bilaga 2. Intervjuguide

Skogens sociala värden i Dalasjö
Tema 1. Definition av begreppet skogens sociala värden
Syfte: Att ta reda på hur deltagarna ser på begreppet skogens sociala värden
Klargörande frågor: Vad tänker ni på när ni hör begreppet skogens sociala värden?
Tema 2: Nyttjandet av skogens sociala värden i Dalasjö
Syfte: Att ta reda på hur skogens sociala värden nyttjas i Dalasjö samt vilka kvaliteter de områden som nyttjas har som gör dem tilltalande att vistas i
Klargörande frågor: Vilka områden nyttjar ni? Hur nyttjas de områden som nyttjas? Hur ofta? Vad har de områden som nyttjas för speciella kvaliteter?
Tema 3: Konflikter
Syfte: Att ta reda på vilka intressekonflikter som finns utifrån befintliga behov
Klargörande frågor: Störs ni av att de områden ni nyttjar nyttjas av andra?